

INTERVENCIÓ SOCIAL

AMB
MENORS
SENSE
REFERENT

FAMILIAR SEGONS
NORMATIVA LEGAL
VIGENT A MATARÓ

REBECA FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ

TREBALL FINAL DE GRAU.

TUTOR: PACO LÓPEZ JIMENEZ

GRAU DE TREBALL SOCIAL

2020-2021

DATA DIPÒSIT 20 DE MAIG 2021

FACULTAT D'EDUCACIÓ SOCIAL I TREBALL

INTERVENCIÓN SOCIAL CON MENORES SIN REFERENTE FAMILIAR SEGUN NORMATIVA LEGAL EN MATARÓ.

INTERVENCIÓ SOCIAL AMB MENORS SENSE REFERENT FAMILIAR SEGONS NORMATIVA LEGAL A MATARÓ.

SOCIAL INTERVENTION WITH MINORS WITHOUT FAMILY REFERENCE ACCORDING TO LEGAL REGULATIONS IN MATARÓ.

Resumen

El presente trabajo de final de grado de trabajo social pretende realizar una reflexión sobre la bibliografía normativa que regula la intervención social, en el marco de referencia de los menores sin referente familiar, que se encuentran en el municipio de Mataró. A partir de la revisión del marco legal, se ponen de manifiesto los condicionantes que dicha normativa desarrolla y el impacto que tiene a la hora de planificar y ejecutar las políticas sociales dirigidas a cubrir las necesidades y retos que plantean los menores migrados solos.

Palabras clave: menores sin referente familiar, marco legal, migrantes, política migratoria, inserción social.

Resum

El present treball de final de grau de treball social pretén fer una reflexió al voltant de la bibliografia normativa que regula la intervenció social, en el marc de referència dels menors sense referent familiar, que es troben al municipi de Mataró. A partir d'aquesta revisió del marc legal, es posa de manifest els condicionants que dita normativa desenvolupa i l'impacte que té a l'hora de planificar i executar les polítiques socials adreçades a donar cobertura a les necessitats i reptes que plantegen els menors migrats sols.

Paraules clau: menors sense referent familiar, marc legal, migrants, política migratòria, inserció social.

Abstract

The present final degree project in social work aims to reflect on the normative bibliography that regulates social intervention, within the framework of minors without a family reference, who are found in the municipality of Mataró. Based on the review of the legal framework, the conditions that said regulation develops and what impact it has when planning and executing social policies aimed at meeting the needs and challenges posed by minors who migrate alone are revealed.

Keywords: minors without family reference, legal framework, migrants, migration policy, social insertion.

INDEX

INDEX.....	4
1. INTRODUCCIÓ.....	6
2. OBJECTIUS I METODOLOGIA	8
3. MARC CONCEPTUAL DELS MENORS MIGRANTS SENSE REFERENT FAMILIAR.	10
3.1 Els moviments migratoris.	10
3.2 Els infants sense referent familiar.	10
3.3 Dades sociodemogràfiques dels menors sense referent familiar a Catalunya.	11
3.3.1 Dades en funció del sexe.....	11
3.3.2. Dades en funció de l'edat.....	12
3.3.3 Dades en funció de l'origen.	13
3.3.4 Dades en funció de la distribució per províncies.	14
3.3.5 Evolució anual de les arribades d'adolescents i joves migrats sols a Catalunya.....	15
4. MARC JURÍDIC	16
4.1 Normativa Internacional.....	17
4.2 Normativa Estatal.....	18
4.2.1 Constitució Espanyola de 1978.....	18
4.2.2 Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària.....	19
4.2.3 Llei orgànica 1/1996, del 15 de gener, de protecció jurídica del menor.	19
4.2.4 Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.....	20
4.3 Normativa Autònoma.....	22
4.3.1 Estatut d'Autonomia de Catalunya.....	23
4.3.2 Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya.	24
4.3.3 Llei 14/2010, del 27 de maig, de Drets i Oportunitats en la Infància i Adolescència.	25
4.3.4 Codi Civil de Catalunya	26
4.3.5 Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de Serveis Socials.....	27
4.3.6 Pacte per a la Infància a Catalunya.....	28
4.3.7 Estratègia catalana per a l' acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols.....	28

4.4 Circuits/protocols d'actuació d'àmbit municipal Mataró.....	30
4.4.1 Serveis Socials.....	32
4.4.2 Policia local de Mataró.....	33
5. ASPECTES DEL MARC NORMATIU DELS MENORS SENSE REFERENT FAMILIAR QUE INFLUEIXEN EN LA INTERVENCIÓ SOCIAL.....	36
5.1 Condicionants que influeixen de manera directa.....	36
5.2 Condicionants que influeixen de manera indirecta.....	38
6. CONCLUSIONS I PROPOSTES DE MILLORA	39
7. REFERÈNCIES	44
8. ANEXOS	¡Error! Marcador no definido.

1. INTRODUCCIÓ

El fenomen de les migracions d'unes regions a d'altres ha estat un fet estructural al llarg de la nostra història, fenomen que no només és específic de la raça humana. Les raons d'aquests processos són multicausals, és a dir, que no hi ha una única raó en la que es fonamenti. Dintre d'aquest fenomen global, però, cal destacar, l'increment de processos migratoris de menors no acompanyats, molt concretament des de l'Àfrica fins al nostre país.

Aquest fet, en els darrers anys, ha anat creixent de manera notable fins a tal punt que el nostre govern i, per encàrrec, les nostres administracions locals, no han sabut o no han volgut gestionar-ho de manera òptima i digna, respectant en tot moment els drets dels infants, drets reconeguts a la Convenció dels Drets dels Infants (Organització de les Nacions Unides [ONU], 1989).

L'objecte d'estudi d'aquest treball és posar en comú el marc normatiu que empara la situació jurídic-social dels infants sense referent familiar que es troben a Catalunya i que estableix el marc de referència de les actuacions de tots aquells professionals que intervenen amb aquest perfil objecte d'intervenció: professionals de l'àmbit social, educatiu, sanitari i judicial, bàsicament.

Tots aquests professionals es veuen limitats a l'hora d'intervenir amb qualitat i de manera integral com a conseqüència directa del marc normatiu que legitima les actuacions al voltant dels menors no acompanyats, marc que més endavant exposarem i analitzarem.

Es tracta, doncs, d'entendre com afecta el marc jurídic vigent que tenim a la nostra societat en els processos d'arribada, acollida, atenció, protecció i promoció de tots aquells infants que per diferents raons han decidit marxar dels seus pobles i han acabat arribant al nostre territori, en concret al municipi de Mataró, ubicat a la Comarca del Maresme, Barcelona.

Amb aquest treball es pretén, per una banda, visualitzar l'actual règim jurídic pel que fa a les polítiques migratòries vigents al nostre país respecte als menors sense referent familiar i, per una altra banda, posteriorment, reflexionar com aquestes polítiques d'immigració no es troben actualitzades i molt menys coherents amb els actuals processos migratoris, i més en concret, amb aquells que estan relacionats als menors no acompanyats, fins al punt de tractar-se de polítiques molt restrictives i molt allunyades

de la realitat social que presenta el col·lectiu de menors que han migrat del seus pobles i que es troben sols al nostre territori.

En aquest sentit, cal dir que el passat 15 d'abril es va aprovar un projecte de Llei orgànica de Protecció de l'Adolescència i Infància, al Congrés dels Diputats i, posteriorment va ser aprovada també al Senat. Aquesta llei pretén ser pionera respecte a protegir als infants i adolescents davant la violència. Dita llei incorpora tot un seguit de mesures preventives, entre les que cal destacar, per la seva vinculació a la temàtica del treball, les relacionades amb les proves per determinar l'edat dels menors que arribin al territori sense documentació i, les relacionades amb la contenció i seguretat als centres de menors.

El treball que es presenta a continuació s'estructura en 6 apartats. Al primer es fa una introducció a la temàtica treballada, on es contextualitza el fenomen de les migracions i on es fa menció al marc jurídic que les regula, en especial al cas concret dels menors sense referent familiar. A l'apartat 2, es plantegen els objectius del treball i la metodologia emprada. En l'apartat 3, es contextualitza el marc conceptual i les característiques del col·lectiu objecte d'estudi. A l'apartat 4, s'exposa el marc normatiu que legitima la intervenció social respecte dels menors sense referent familiar, incloent com es materialitzen les lleis en protocols o circuits en un nivell més tècnic.

A l'apartat 5, s'exposen diferents condicionants derivats del marc legislatiu sobre estrangeria i, en concret, sobre els menors sense referent familiar i l'impacte que tenen en la intervenció social. Per últim, hi són les conclusions, estretes de tota la revisió legal i social de l'actual situació dels menors migrats sols així com el plantejament de diferents propostes encaminades a la millora en la intervenció social respecte dels menors migrats sols a Espanya, en especial al territori de Mataró.

2. OBJECTIUS I METODOLOGIA

L'objectiu fonamental d'aquest treball es poder donar resposta a les preguntes: Quin és l'estat actual del marc jurídic dels menors sense referent familiar i, com aquest condiciona les intervencions socials al municipi de Mataró?

Per a donar resposta a aquestes preguntes, es plantegen dos objectius:

1. Sintetitzar l'anàlisi del marc normatiu fonamental que afecta directament a les intervencions socials
2. Identificar els principals aspectes que condicionen el marc d'actuació dels professionals que hi treballen amb els menors sense referent familiar.

La metodologia emprada en aquest treball es basa en un aprofundiment teòric sobre la normativa que regula la intervenció social en el marc dels menors sense referent familiar i, més concretament, des de la visió del treball social. Es tracta de fer una revisió global al voltant de tota la normativa legal vigent i d'analitzar com aquesta realitat jurídica condiciona la intervenció social amb els menors migrats que es troben sols al territori català i, en especial, els que hi són al municipi de Mataró.

Aquest aprofundiment teòric sobre el marc normatiu dels menors migrats sols que es troben a Catalunya, inicialment s'anava a completar amb unes entrevistes semi estructurades a 4 perfils de professionals que són coneixedors del fenomen social dels processos migratoris del menors sense referent familiar i fins i tot alguns actuen directament amb ells. Per una banda volia tenir la visió científica de la Violeta Quiroga i, per una altra, la visió política que hi ha al municipi de Mataró sobre dita temàtica i la visió tècnica de dos professionals que intervenen en serveis diferenciats dins dels circuits d'atenció i protecció dels menors sense referent familiar a la ciutat de Mataró.

No obstant això, durant la preparació del treball, han sorgit diferents complicacions que han fet que no fos possible entrevistar a Violeta Quiroga i a la regidora de l'Ajuntament de Mataró. Cal dir que les seves agendes es troben desbordades i ha estat difícil contactar. Sí ha estat possible, però, incorporar la perspectiva tècnica de dos professionals.

Així doncs, presento un treball híbrid on es pretén mostrar que hi ha fins ara pel que fa al context normatiu dels menors sense referent familiar i com s'està actuant a l'actualitat en base a aquest marc legal.

Finalment, a partir de tota la informació recollida i analitzada es posarà l'èmfasi en aquelles disfuncions detectades en el sistema de protecció de menors migrats sols, amb l'objectiu d'aflorar els buits legals i sobre la base d'això fer proposta de millora per a les futures intervencions en aquest àmbit.

3. MARC CONCEPTUAL DELS MENORS MIGRANTS SENSE REFERENT FAMILIAR.

3.1 Els moviments migratoris.

Els moviments migratoris deuen ser entesos dins d'un context global, és a dir, no responen a un únic factor. D'entrada, es dona per suposat que el motiu fonamental que té l'ésser humà a l'hora de decidir marxar del lloc on ha nascut i crescut és la recerca d'una millora en la seva situació, en el seu futur i, per tant, dels seus fills i filles. Però, darrera d'aquesta decisió, pot haver-hi molts més factors, condicionats o determinats que facin prendre aquesta determinació tant important, la decisió de marxar dels teus orígens, de deixar en moltes ocasions a la teva família.

En aquest sentit, Quiroga, Alonso i Armengol (2005), en el seu informe del projecte europeu CONRED, fan referència a diferents motius pels quals els menors sense referent familiar inicien els processos migratoris: 1. La millora de la situació econòmica; 2. Millora de les expectatives socials i culturals; 3. Motius polítics, ètnics o religiosos; 4. La fugida d'una situació familiar conflictiva. Aquest últim es troba especialment relacionat amb les noies. Moltes veuen en la migració el fet d'alliberar-se del rol de submissió que pateixen en els seus països d'origen.

Per tant, quan es parla del moviment migratori dels menors estrangers, no es pot parlar com a un fenomen amb unes causes homogènies. Cada infant o jove té les seves particularitats en el seu país d'origen, té les seves expectatives de futur, i els seus somnis idíl·lics, relacionats amb com serà el seu futur en el país que per a molts d'ells és el paradís.

En definitiva els moviments migratoris són dinàmics i canviants, són la resposta a multitud de factors.

3.2 Els infants sense referent familiar.

Al llarg de la darrera dècada, hi han aparegut diferents conceptes sobre el terme dels menors sense referent familiar. En aquest treball hem optat per reflectir, en primer lloc, aquelles definicions que es troben recollides en contextos legals, com és la definició que fa l'Alt Comissionat per a les Nacions Unides dels refugiats (ACNUR) a l'any 1997:

Els nens i adolescents menors de 18 anys que es troben fora del seu país d'origen i són separats d'ambdós pares o de la persona que per llei o costum els tingués al seu càrrec, i la definició que es fa a l'article 189 del Reglament de la llei d'estrangeria, on defineix al menor estranger no acompanyat com a, "estranger menor de 18 anys que arriba a territori espanyol sense venir acompanyat d'un adult responsable d'ell, ja sigui legalment o atenen al costum, i s'aprecia risc de desprotecció del menor, mentre l'adult responsable no s'hagi fet càrrec efectivament del menor, així com a qualsevol menor estranger que una vegada a Espanya es trobi en aquesta situació". (p 118)

3.3 Dades sociodemogràfiques dels menors sense referent familiar a Catalunya.

Per tenir un major coneixement del perfil del col·lectiu que formen els menors sense referent familiar a Catalunya, s'ha consultat diferents fonts d'informació. No obstant, el fet que es tracti de dades relatives a menors d'edat ha suposat un obstacle en la recerca de les mateixes. Les fonts d'informació que han estat consultades pertanyen a estudis realitzats per administracions públiques.

Val a dir, que des de sempre, la recerca i estudi de xifres relacionades amb menors migrats sols ha estat molt complicada. Per una banda, existeix confusió al voltant de l'edat d'aquests menors i controvèrsia relacionada amb les proves radiològiques per determinar si era menor o no. Per una altra banda, és un col·lectiu amb una elevada mobilitat, segurament derivada de la pressió social i policial que reben.

Aquest fet esdevé en un greu problema, que contribueix a la invisibilització i desconeixement del fenomen.

3.3.1 Dades en funció del sexe.

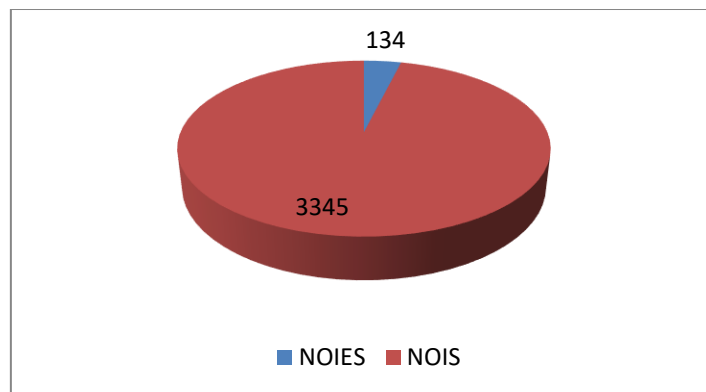
Referent a les dades obtingudes del Departament de Treball i Afers Socials, cal destacar que, els menors migrats que es troben sols al territori, i que es troben sota la tutela de la Direcció d'Atenció a la Infància i Adolescència, són un total de 3.479¹. Crida l'atenció

¹ Font d'informació: Informe Estadístic Infants i Joves emigrats sols de la Secretaria d'Infància, Adolescència i Joventut a 31 de desembre de 2020.

que, d'aquest total, el 96.1% són nens, mentre que només un 3.2% representa al col·lectiu femení.

Amb aquestes dades es confirma que el fenomen de la immigració de menors sense referent familiar és absolutament masculí. En els darrers anys ha augmentat la xifra de noies, però resulta molt poc significativa (veure gràfic 1).

Gràfic 1 : Dades dels menors sense referent segons sexe.

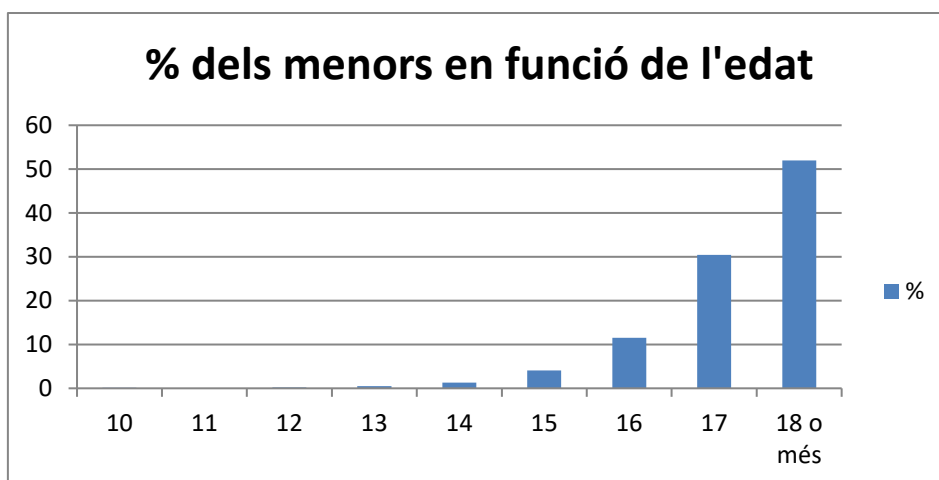
Font: Departament de Treball, Família i Afers Socials (2020).

3.3.2. Dades en funció de l'edat.

Del total de joves sense referent familiar que hi són sota la protecció de la Generalitat de Catalunya, al gràfic 2, podem veure la distribució d'aquests menors per franges d'edat. Clarament, es pot detectar que el gruix de les xifres de menors migrats sols es concentra en les franges entre els 16 anys i 17, sent molt més elevades a partir dels 18 anys i molt poc significatives en franges d'edat per sota dels 15, molt probablement relacionat amb la dificultat d'iniciar un procés migratori un menor amb una edat tant temprana.

El fet que el gruix dels menors estrangers sense referent familiar es centri entre els 16 i 17 anys d'edat, com veurem més endavant, constitueix un dels factors força condicionants afegits a la ja complicada situació relacionada amb els processos d'inclusió d'aquests menors.

Gràfic 2: Distribució dels menors sense referent familiar per edats

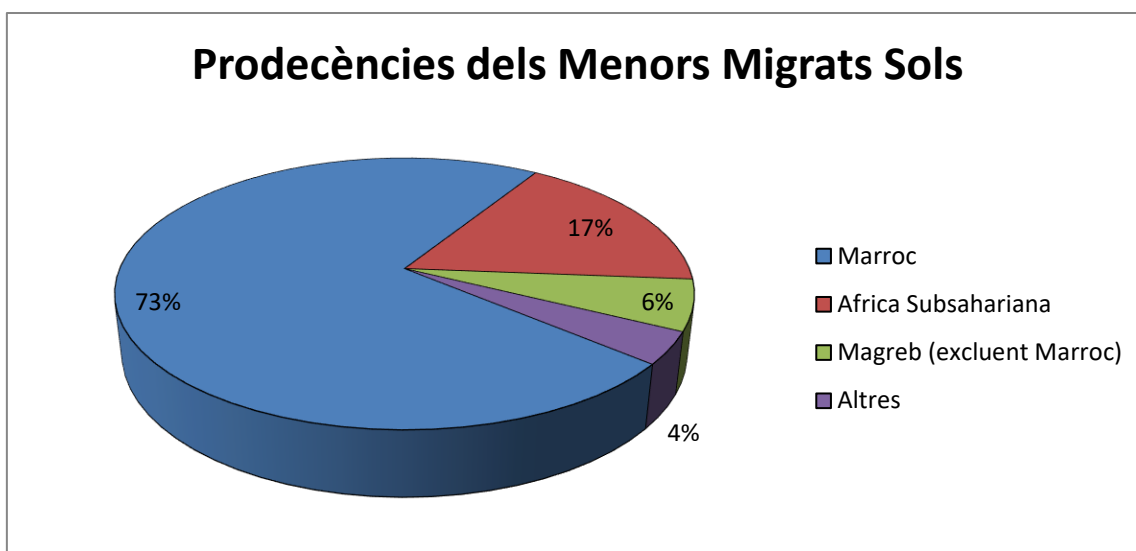
Font: Departament de Treball, Família i Afers Socials (2020).

3.3.3 Dades en funció de l'origen.

Respecte a l'origen dels menors sense referent familiar que es troben al territori català, segons l'informe estadístic del Departament de Treball i Afers Socials, el percentatge més elevat dels menors pertany a aquells que procedeixen del Marroc, amb un total de 2.504 menors, el que representa el 73% del total d'aquest col·lectiu. Tot seguit, però, amb una forta diferència de representació, el segueixen aquells que són originaris de l'Àfrica Subsahariana², amb un total de 614 menors, és a dir, representen el 17% sobre el total. Rere hi surten els procedents d'altres regions del Magreb però exclouent-hi els del Marroc amb un valor de 206 menors (6%) i, per últim, són aquells originaris d'altres indrets del món amb 133 menors, aquesta xifra, representa tant sols el 4% (veure gràfic 3).

Gràfic 3: % de la procedència dels menors sense referent familiar

² Àfrica Subsahariana és la regió formada per els 49 països situats al sud del Sàhara. També coneguda com l'Àfrica Negra, separada pel Nord d'Àfrica pel desert del Sàhara.

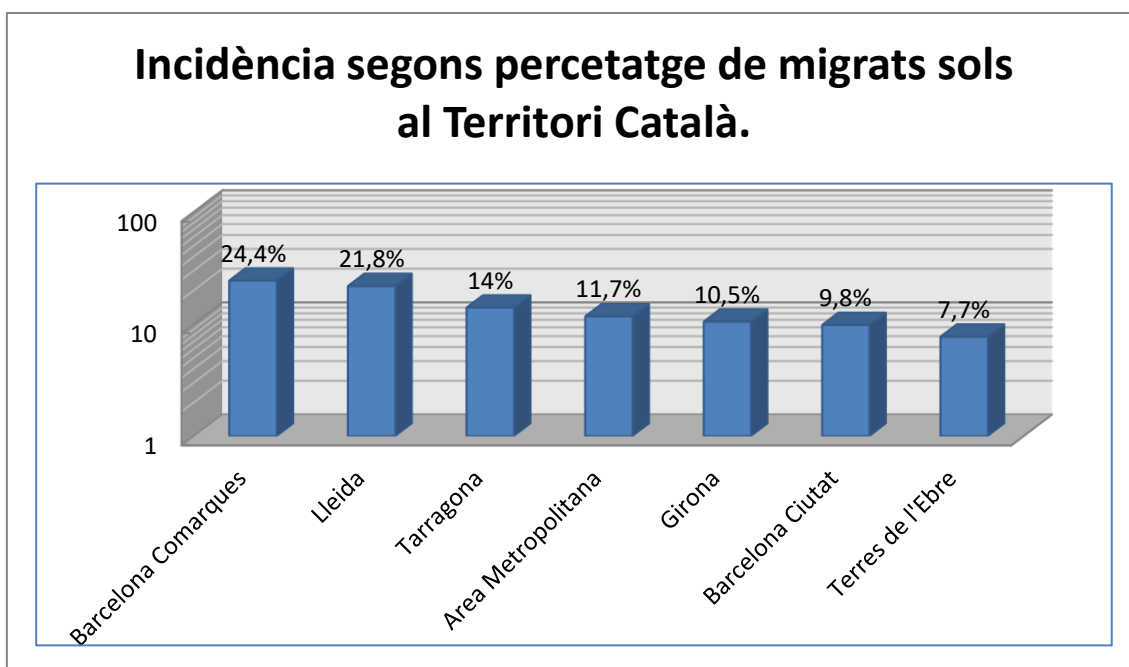
Font: Departament de Treball, Família i Afers Socials (2020).

3.3.4 Dades en funció de la distribució per províncies.

Segons les dades facilitades pel Departament de Treball , respecte a com es troben distribuïts al territori català tots els menors sense referent familiar, es pot observar en el gràfic 4 com geogràficament els percentatges d'aquests menors queden recollits segons la seva incidència a les diferents províncies de Catalunya.

D'entrada, es pot veure, que els valors més elevats d'aquesta població es concentrarien en la província de Barcelona, amb un total del 45.9% . Dintre d'aquesta província, es fa la distinció clara entre Barcelona ciutat amb un 9.8% , Barcelona Comarques amb un 24.4 % i Barcelona Àrea Metropolitana amb un 11.7%. En segon lloc, tenim en compte el volum dels menors sense referent familiar hi trobem la província de Lleida amb un 21.8%, tot seguit i molt a prop ,hi és Tarragona, amb un 21.7%, fent la distinció entre Tarragona ciutat (14%) i Terres de l'Ebre (7.7%). Per últim, hi trobem a Girona amb un 10.5% sobre el total, sent la província que menys població d'aquest perfil hi concentra.

Gràfic 4: % de la incidència dels menors migrats sols segons el territori.

Font: Departament de Treball, Família i Afers Socials (2020).

A grans trets, com a conclusió, es pot dir, que gairebé la meitat dels menors migrats sols es troben a la província de Barcelona, mentre que la diferència entre Lleida i Tarragona és insignificant, i cal destacar que respecte a Girona si que es veu clarament una important diferència percentual.

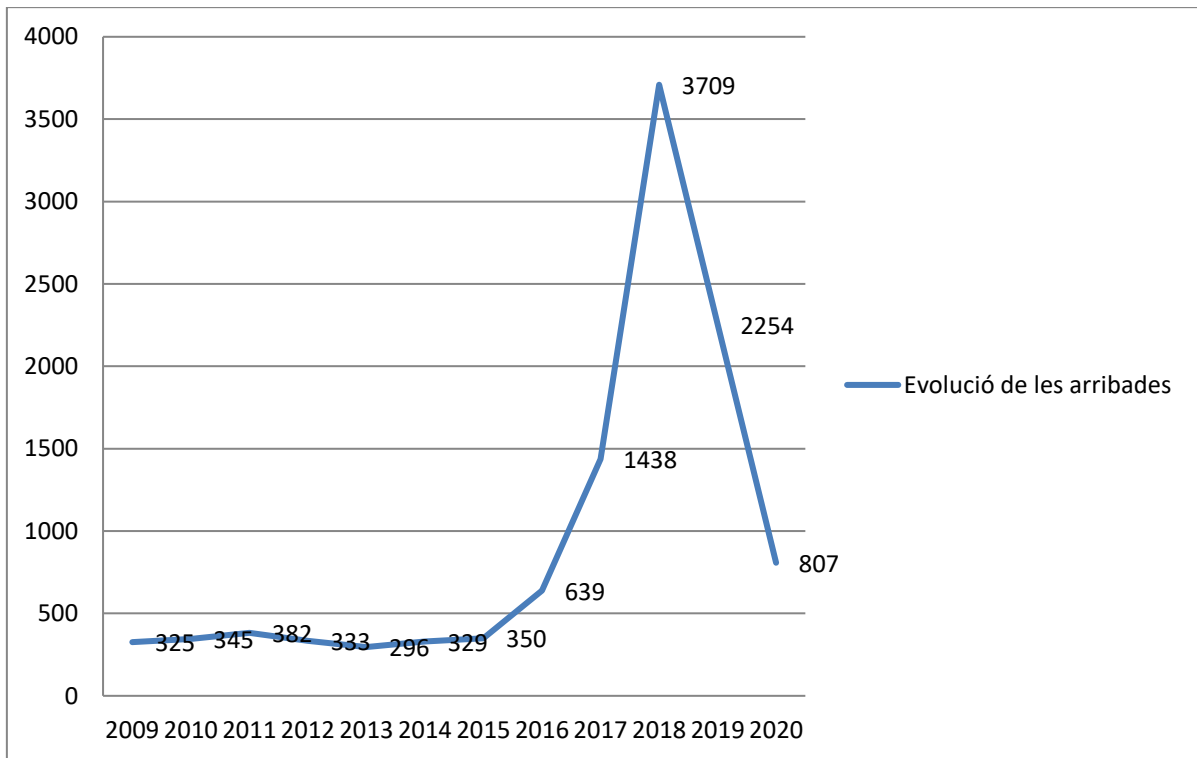
3.3.5 Evolució anual de les arribades d'adolescents i joves migrats sols a Catalunya.

Segons la informació consultada sobre dades estadístiques del Departament de Treball i Afers socials a 31 de desembre de 2020, al gràfic 5 es pot veure molt visualment com ha estat l'evolució de les arribades d'adolescents i joves migrats sols a Catalunya, com en els darrers anys ha anat evolucionant. Cal dir que és a l'any 1997 i 1998 quan es detecta un nombre important d'arribades i que a partir d'aquests anys no s'ha frenat.

En els primers anys de la gràfica, es pot observar una evolució molt sostinguda sense gaires diferències pronunciades, arribant a tenir com a pic de màximes arribades a l'any 2018 i 2019. Cal mencionar que la baixada produïda durant el 2020 pot estar molt condicionada amb la pandèmia de la covid-19 i les fortes mesures de restriccions de

mobilitat, afegint-t'hi el factor de la por pel virus Sars cov2. Es pot dir que en aquest escenari, l'anomenat efecte crida és nul.

Gràfic 5: Evolució de les arribades dels menors al territori català.

Font: Departament de Treball, Família i Afers Socials (2020).

4. MARC JURÍDIC

4.1 Normativa Internacional

Com a marc jurídic fonamental, dins de l'àmbit internacional, cal mencionar dos documents d'especial rellevància amb la temàtica treballada en el present treball.

Parlem de:

-La Convenció dels Drets de l'Infant, Convenció que va ser aprovada el 20 de novembre de 1989 per l'Assemblea General de les Nacions Unides, i ratificada per l'Estat espanyol el 30 de novembre de 1990.

Es tracta d'un instrument fonamental, el qual recull els principis bàsics que han de regir la vida del menor i que s'han de respectar per tots aquells països que han ratificat l'esmentada convenció. Dins d'aquests principis cal destacar el fet que, sempre que es tracti de menors, s'ha de tenir en compte l'interés superior del nen o nena com a eix vertebrador a l'hora de prendre mesures legislatives i administratives en relació als mateixos.

Amb la finalitat de garantir aquest principi bàsic, l'interés superior del menor, cal destacar que la Convenció recull diverses actuacions de necessari compliment, entre les quals poso de rellevància la intervenció directe del nen o nena i jovent menor de 18 anys i el fet de ser escoltats en tots aquells procediments en els quals es trobin directament afectats. Tenint en compte això, queda recollit que els infants i adolescents tenen dret a dir el que pensen, quins són els seus sentiments i desitjos.

Altres principis que queden recollits a la Convenció dels Drets dels Infants són el dret a la vida, dret a un desenvolupament òptim de la seva integritat personal i psicològica, i el dret a la no discriminació. Tots els drets recollits a la Convenció són iguals per a tots els infants, independentment del seu origen, color, sexe, religió, llengua, diversitat funcional, opinió o qualsevol altra condició econòmica o social dels infants o adolescents o dels seus progenitors/tutors legals.

En resum, la Convenció de Drets del Nen suposa l'inici d'un nou punt d partida en relació amb el menor, estableix un reconeixement molt més profund del paper que els menors exerceixen en la societat i en l'exigència d'un protagonisme superior per al menor.

-La Declaració dels Drets de l'Infant

Per posar en context la Declaració dels Drets de l'Infant, resulta essencial saber que prèviament va ser aprovada la Declaració dels Drets Humans (1948). En aquesta

declaració es recullen unes normes i una ètica universal adreçades al conjunt de la ciutadania, independentment de la diversitat de civilitzacions i de cultures que conformen les societats. En aquesta Declaració els drets humans són concebuts com un mitjà per protegir a la persona davant les actuacions dels estats.

En la mateixa línia, l'Assemblea de les Nacions Unides va adoptar el 20 de novembre de 1959 la Declaració dels Drets dels Infants, per poder abordar, de manera molt més concreta, el drets dels menors, tenint en compte la situació de vulnerabilitat en la què es troben d'entrada els infants, joves i adolescents, respecte de les persones adultes.

4.2 Normativa Estatal

4.2.1 Constitució Espanyola de 1978

Com a norma suprema del nostre Ordenament Jurídic, cal mencionar, en relació als infants sense referent familiar, en primer lloc l'article 10.1 de dita Constitució, on es reconeix com a fonament de l'ordre polític i de la pau social, la dignitat de la persona, els drets inviolables que li són inherents, el lliure desenvolupament de la personalitat, el respecte a la llei i als drets dels altres. Vinculat amb aquesta premissa, cal fer referència a l'article 9.2, on es recull que correspon als poders públics, promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en els que s'integra siguin reals i efectives, així com, remoure els obstacles que puguin impedir o dificultin la seva plenitud i, fomentin la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, social i cultural.

A l'article 13 d'aquesta norma, es fa referència a que els estrangers gaudiran a Espanya de les llibertats públiques que garanteix el Títol I anomenat "Drets i Deures Fonamentals" en els termes que estableixin els Tractats i la llei.

El capítol III, del Títol I, que parla sobre els principis rectors de la política social i econòmica, fa referència a l'obligació dels poders públics d'assegurar la protecció social, econòmica i jurídica de la família i, dins d'aquesta, amb especial cura als menors.

D'aquesta norma també és important saber que, al seu article 149.1, queden recollits, com a competència exclusiva de l'Estat, els temes relacionats amb la nacionalitat, immigració, emigració, estrangeria i dret d'asil.

4.2.2 Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària.

Aquesta llei té per objectiu establir els termes en què les persones estrangeres no comunitàries i els apàtrides³ puguin gaudir de la protecció internacional, constituïda per el dret d'asil i la protecció subsidiària, d'acord amb l'article 13.4 de la Constitució Espanyola, on disposa que la llei establirà els termes en què els ciutadans d'altres països i els apàtrides podran gaudir del dret d'asil a Espanya.

Al títol V de l'esmentada llei, es fa referència al dret de protecció internacional de les persones en situació de vulnerabilitat, com és el cas dels menors no acompanyats. A l'article 48 d'aquesta llei, es parla de manera concreta dels menors no acompanyats, on es detalla que, quan aquests sol·licitin protecció internacional, seran posats a disposició dels serveis competents en matèria de protecció de menors, donant compte al Ministeri Fiscal, en el cas de Catalunya, la Direcció General d'Atenció a la Infància.

En els supòsits on no es pugui determinar amb seguretat la minoria d'edat, es posarà en coneixement del Ministeri Fiscal, que farà el que sigui necessari per determinar-ho. En aquest aspecte, col·laboraran les institucions sanitàries adients.

Determinada l'edat, si es tractés d'un menor, es posarà a disposició dels serveis competents en protecció de menors, en el cas de Catalunya, la Direcció General d'atenció a la Infància i Adolescència.

4.2.3 Llei orgànica 1/1996, del 15 de gener, de protecció jurídica del menor.

Aquesta llei va néixer amb l'objectiu d'abordar una reforma en profunditat respecte de les institucions de protecció del menor, així com construir un ampli marc normatiu pel que fa a la protecció dels menors, vinculant per una banda a tots els poders públics, per una altra als progenitors i familiars i, en general, a la ciutadania.

Davant el context actual dels menors, es fa necessari el reconeixement ple de la titularitat de drets dels menors d'edat i d'una capacitat progressiva per exercir-los. Aquesta llei reflecteix el reconeixement dels menors d'edat com a subjectes actius,

³ Segons Convenció dels Drets dels Apàtrides del 28 de setembre de 1954, apàtrida és qualsevol persona que cap Estat considera destinatari de l'aplicació de la seva legislació.

participatius i creatius, amb plena capacitat de modificar el seu propi medi personal i social, així com de participar en la recerca i satisfacció de les seves necessitats.

En concret, d'aquesta llei, cal fer referència al seu article 10, recollit al Títol I del Capítol II, sobre les mesures i els principis rectors de l'acció administrativa, fent al·lusió al dret que tenen els menors estrangers, relatiu a l'educació, assistència sanitària i a altres serveis si es trobessin en situació de risc o sota la tutela o guarda de l'Administració pública competent, tot i que, no resideixin de manera regular a l'Estat Espanyol.

També s'estableix que, un cop constituïda la guarda o tutela per alguna Administració, aquella que tingui la competència, haurà de facilitar la documentació acreditativa de la seva situació, en els termes establerts pel reglament.

4.2.4 Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.

Dintre de tot el marc legal que regula la temàtica de la Immigració, i per tant, la immigració dels menors no acompanyats, cal mencionar la Llei Orgànica 4/2000 d'11 de gener sobre Drets i Llibertats dels Estrangers i la seva Integració Social a Espanya. Dita llei és la que regula l'entrada i estada dels estrangers extracomunitaris al territori espanyol, així com els seus drets i llibertats que els hi són reconeguts. Respecte a aquesta llei i el seu reglament de desenvolupament, 2393/2004 de 30 de desembre, cal dir que ha estat una de les lleis i respectiu reglament que més reformes han tingut. Es tracte, doncs, d'una llei en la que, depenent del context actual en el que es trobi el fenomen de la immigració i del partit que estigui governant l'Estat, es produeixin canvis.

D'aquesta llei, cal posar l'èmfasi a l'article 35, el qual parla directament dels menors no acompanyats, objecte de revisió i d'anàlisi del present treball.

Al llarg d'aquest article cal destacar el paper del govern espanyol, primer, pel que fa a la protecció dels menors no acompanyats i, segon, als acords que pot arribar a tenir amb els països d'origen dels menors pel que fa prevenció de la immigració il·legal i a la possibilitat de repatriació. En aquest sentit, cal fer menció a l'acord que el regne d'Espanya va arribar amb el regne del Marroc respecte a la cooperació en l'àmbit de la prevenció de la immigració il·legal de menors no acompanyats, la seva protecció i retorn concertat, el qual es va signar el 6 de març de 2007 a Rabat.

Al punt 3 d'aquest article es fa referència a l'actuació dels Cossos i Forces de seguretat en el cas que es trobin amb un estranger indocumentat i on la seva minoria d'edat no es pot establir amb certa seguretat i es donen directrius de com han d'actuar. D'entrada tindrà la consideració de menor i, com a conseqüència, entra en vigor la legislació de protecció del menor, fins que les autoritats sanitàries puguin efectuar les proves que consideren adients per establir la seva edat.

Un cop determinada l'edat⁴, si es tracta d'un menor, el Ministeri Fiscal li ha de posar a disposició dels serveis competents de cada Comunitat Autònoma en matèria de protecció de menors. Paral·lelament, l'Administració de l'Estat, sol·licitarà informes a les representacions diplomàtiques del país d'origen del menor, sobre les circumstàncies familiars del menor. En funció de la informació obtinguda pel menor, el ministeri fiscal, els serveis de protecció i les representacions diplomàtiques, es prendrà un decisió respecte a una possible repatriació o bé la seva permanència a Espanya.

Al punt 7 del mateix article, es posa de manifest que, un cop el menor passi a estar tutelat per una Administració Pública, prèvia acreditació d'impossibilitat de retorn amb la seva família o país d'origen, es considerarà regular, a tots els efectes, és a dir, disposarà d'una autorització de residència.

Cal dir que l'absència d'aquesta autorització no impedeix el reconeixement i gaudi dels drets que li corresponen com a condició de menor. Així mateix, la condició de regular no impedirà la posterior repatriació en el cas que es confirmi la motivació d'aquesta.

Les Comunitats Autònomes desenvoluparan les polítiques que siguin necessàries per facilitar la inserció sociolaboral quan aquests menors arribin a la majoria d'edat. Reglamentàriament es determinaran les condicions que hauran de complir els menors tutelats per la Generalitat per tal que quan arribin a tenir els 18 anys puguin renovar l'autorització de Residència o accedir a una Autorització de Residència i Treball. A aquests efectes, es tindran en compte els informes positius, que les autoritats competents puguin facilitar fent referència a l'esforç d'integració, a la continuïtat en els estudis, així com al seu potencial o incorporació al mercat laboral.

És important destacar que l'Administració General de l'Estat i les Comunitats Autònomes podran establir convenis amb organitzacions no governamentals, fundacions i entitats

⁴ Segons sentència Tribunal Suprem (Sala 1.ª) de 23 setembre 2014, Rec.=1382/2013, es fixa com a doctrina jurisprudencial: l'immigrant on en el seu passaport o document equivalent d'identitat desprengui la seva minoria d'edat no podrà ser considerat per a fer-li proves complementàries per determinar la seva edat, doncs no es pot qüestionar sense motiu justificat la seva edat.

dedicades a la protecció del menor amb la finalitat d'atribuir-les la tutela ordinària dels menors estrangers no acompanyats. En aquest sentit, moltes són les entitats o fundacions que donen suport i que gràcies a la col·laboració i implicació del Tercer Sector es fa possible treballar en xarxa i garantir un abordatge integral per aquests menors sense referent familiar.

En aquest sentit, cal dir que el règim de la tutela dels menors es troba recollit al Codi Civil i la Llei d'Enjudiciament Civil. En el cas dels menors sense referent familiar, a més, caldrà tenir en compte les especificacions sobre protecció de menors recollides a la legislació vigent en la matèria.⁵

Respecte a aquest article, el 35, cal esmentar el que va recollir l' instrucció 2/2001, 28 de juny de 2001, relacionada amb la interpretació del mateix. Davant els dubtes d'interpretació per a determinar la minoria o majoria d'edat que suscitava aquest article, i la involucració d'aquests possibles menors en actes delectius, per als quals era necessari aquesta concreció d'edat, per prendre mesures en funció d'aquesta, calia precisar les pràctiques de les diligències adreçades a determinar l'edat.

Davant d'aquest context d'incertesa, es demana que es desenvolupin els protocols necessaris d'actuació amb la finalitat de garantir una absoluta coordinació entre tots els agents implicats (Cossos i Forces de Seguretat, Ministeri Fiscal i institucions sanitàries).

De la mateixa manera, es requereix que els Srs. Fiscals donin les instruccions adients, un cop determinada l'edat del menor o quan hi hagi un marge escàs de dubte de ser-ho, sigui posat sense cap dilació a disposició dels serveis competents en matèria de protecció de menors.

4.3 Normativa Autonòmica.

Dins del marc normatiu autonòmic, a Catalunya cal destacar, en primer terme, l'Estatut de Catalunya⁶ on es fa menció a les competències que té la Generalitat en la matèria exposada en aquest treball i estructura quin Departament es farà càrrec d'aquesta

⁵ Llei 4/2000 d'11 de gener sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social.

⁶El nou Estatut de Catalunya va entrar en vigor el 8 d'agost de 2006.

temàtica i quin òrgan serà l'encarregat d'impulsar els recursos per poder gestionar-ho de la millor manera.

En segon lloc, cal posar de relleu la importància de la Llei sobre els infants i adolescents, ja que és la norma que recull tots els drets d'aquests, així com les mesures i recursos per a la seva protecció.

No obstant, també cal mencionar el codi civil de Catalunya, la Llei de Serveis Socials catalana i el Pacte per a la Infància a Catalunya, així com el Pla Estratègic per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols.

Al final d'aquest bloc referent al marc jurídic dels menors sense referent familiar, es detalla com aquestes polítiques en matèria d'immigració i, més concretament, en relació als menors migrants sols, es plasma en circuits i/o protocols d'actuació al territori de Mataró.

4.3.1 Estatut d'Autonomia de Catalunya.

És important contextualitzar que, després de la Constitució Espanyola de 1978, la següent normativa de caràcter escrit i superior de l'ordenament jurídic, al territori català, és l'Estatut de Catalunya, el qual té valor de llei orgànica. Dit això, cal destacar que a l'Estatut de Catalunya, al seu article 17, es fa referència al dret que tenen els menors a rebre una atenció integral, la qual és necessària per al seu desenvolupament personal i el seu benestar.

A l'article 138, es menciona que la Generalitat té atribuïda l'exclusiva competència en termes d'immigració, més concretament en allò relacionat amb la primera acollida, incloses actuacions sociosanitàries i d'orientació, el desenvolupament de polítiques d'integració de les persones immigrades dins del marc de les seves competències, l'establiment i la regulació de les mesures que siguin necessàries per a la integració social i econòmica de les mateixes i per a la participació social, així, com l'establiment per llei d'un marc que faci referència a l'acollida i integració de les persones immigrades i, per una altra banda, té competència executiva en matèria d'autoritzacions de treball per a persones immigrades (autoritzacions inicials).

A l'article 166.3a es fa referència a que l'Administració Pública Catalana, és a dir la Generalitat, té l'exclusiva competència en la protecció dels menors que es troben en situació de risc i/o desemparament, inclosa la regulació de les institucions públiques de

protecció i tutela. En aquest sentit, queda recollit, doncs, que els menors sense referent familiar que han emigrat dels seus països d'origen i que es troben sols al territori català són competència exclusiva de la Generalitat de Catalunya, sense perjudici del les possibles col·laboracions amb la resta d'administracions, tant de l'Estat com de les diferents comunitats autònomes que hi a Espanya.

Per tant, la comunitat autònoma, en aquest cas Catalunya, es troba legitimada per assumir la tutela i custòdia dels menors migrats que es trobin sols al territori català. En el cas que els menors vagin a ser tutelats per entitats o fundacions del tercer sector, la Generalitat haurà d'adreçar-se al jutjat pertinent per presentar el conveni corresponent i la conformitat de l'entitat on vagi a residir el menor, la qual assumirà la tutela.

Cal mencionar que a l'any 2009, a través del Reial Decret 463/2009, es traspassen funcions i serveis a la Generalitat de Catalunya en matèria d'immigració: Autoritzacions Inicials de Treball, tal i com quedava recollit a l'Estatut d'Autonomia, al seu article 138.2 on es menciona que correspon a la Generalitat la competència executiva en matèria d'autorització de treball als estrangers, la relació laboral dels quals s'acompleixi a Catalunya, incloent-hi la tramitació i la resolució.

Dintre d'aquestes competències, s'inclou la tramitació de les autoritzacions inicials de treball per compte propi o aliè i dels recursos presentats amb relació als expedients de la seva autorització i a l'aplicació del règim d'inspecció i sanció.

La Generalitat de Catalunya desplega les seves competències en matèria de menors i, en aquest cas concret, de menors migrats sense referent familiar, a través del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, més concretament a través de la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència (DGAIA).

4.3.2 Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya.

Tenint en compte quina era la realitat catalana respecte al fenomen de la immigració, el govern català promou polítiques pròpies per treballar-ho, en el marc de les competències exclusives que té en matèria de primera acollida de les persones estrangeres segons l'article 138 del vigent l'Estatut d'Autonomia. En aquest sentit, es decideix crear, i posteriorment aprovar, una llei autonòmica que tingués per objectiu regular l'acollida de

les persones estrangeres o retornades al territori català a través d'un servei d'acollida , i promoure la seva autonomia i igualtat d'oportunitats, remouent els obstacles que ho puguin impedir.

D'aquesta llei cal posar de relleu el que menciona al seu article 7, on s'explica quins són els titulars del dret d'accés al servei de primera acollida, que són els estrangers immigrants, refugiats, sol·licitants d'asil, els apàtrides i retornats.

Aquest servei de primera acollida s'inicia a l'exterior, al país d'origen i , posteriorment a Catalunya, un cop estiguis empadronat.

4.3.3 Llei 14/2010, del 27 de maig, de Drets i Oportunitats en la Infància i Adolescència.

Aquesta llei neix amb l'objectiu de proporcionar un sistema de protecció amb garanties per a tots aquells infants i adolescents que es puguin trobar en una situació de risc i/o de desemparament.

Dins d'aquest marc normatiu, cal mencionar els següents articles, els quals estan directament relacionats amb els infants sense referent familiar.

A l'article 15, es fa referència a la prioritat pressupostària que els poders públics han de tenir en relació als drets dels infants i adolescents. En aquest sentit, s'ha de donar prioritat en els pressupostos per tal de realitzar activitats d'atenció, protecció, formació, promoció, reinserció, integració, lleure i prevenció dels infants i adolescents.

De la mateixa manera, queda recollit que els poders públics han d'adoptar amb caràcter urgent les mesures que calguin per evitar que el contingut essencial dels drets dels menors i adolescents es vegin afectats per la manca de recursos adaptats a llurs necessitats. No obstant això, cal dir que les prestacions de serveis i les econòmiques per poder portar a terme les mesures de protecció dels infants i adolescents en situació de risc o desemparament tenen caràcter de prestacions garantides.

A l'article 45 d'aquesta llei es menciona el suport a la integració social dels menors i adolescents immigrants. Dintre d'aquest article es despleguen diferents punts on s'estableix, per una banda, que el departament competent en matèria de protecció de menors ha de promoure serveis i programes d'acollida per tal de fomentar la integració social dels menors i adolescents immigrants i, en segon lloc i molt important, que els

infants i adolescents sense referent familiar que es troben a Catalunya tenen els drets reconeguts en dita llei.

Cal destacar l'èmfasi que posen en el dret que tenen els menors i adolescents immigrants a ser escoltats i a rebre informació de manera entenedora sobre qualsevol actuació que porti a terme l'Administració Pública en referència a llur persona.

Per aconseguir aquesta integració social, des del Departament de Treball, Afers Socials i Família, es va elaborar un document sobre l'Estratègia Catalana per l'Acollida i Inclusió dels Infants i Adolescents emigrats sols. Dins d'aquesta estratègia es troben les Línies d'Actuació de l'any 2019, on, al punt 6.3, es fa referència a la necessitat de millorar la integració social, educativa i laboral dels menors d'edat estrangers nous no acompanyats.

A l'article 104 i següents de la llei es fa referència als procediments i mesures de protecció pels menors en risc/desempament, inclosos els menors immigrants que es troben sols.

Referent a prestacions econòmiques, com a dret subjectiu per als menors que ha estat protegits sota la tutela de la Direcció General d'Atenció a la Infància i adolescència (DGAIA) és important mencionar l'article 152. Dit article regula el suport posterior a l'emancipació o a la majoria d'edat i estableix que l'organisme competent, en aquest cas la DGAIA, ha de facilitar l'orientació, la formació i el suport necessari a les persones joves extutelades que en arribar a la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat ho sol·liciten.

4.3.4 Codi Civil de Catalunya

Al Codi Civil de Catalunya (art. 211-6) s'estableix que l'interès superior del menor és el principi inspirador de qualsevol decisió que l'afecti i, que el menor d'edat, tenint en compte la seva edat i capacitat natural, sempre que tingui 12 anys, té dret a ser informat i escoltat abans de prendre qualsevol decisió que l'afecti directament tant en l'àmbit personal com patrimonial.

De la mateixa manera s'estableix que qualsevol acte del seu representat legal requereix del seu consentiment, si el menor té 12 anys o menys però té prou coneixement.

4.3.5 Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de Serveis Socials.

Aquesta llei va suposar un abans i un després pel que fa a l'Estat de Benestar de Catalunya, ja que reconeix, com a dret universal i subjectiu, l'accés als serveis socials. Així doncs es pot considerar aquesta llei com un període inicial de consolidació d'un nou model de serveis a Catalunya, universals i garantits.

La nova llei de serveis socials de Catalunya introdueix diferents conceptes que són importants per entendre el nou context d'intervenció social. En primer terme, cal destacar d'aquesta llei, al seu preàmbul, la definició que fa dels serveis socials. Els defineix com el conjunt d'intervencions públiques que tenen com a objectiu garantir les necessitats bàsiques dels ciutadans, posant atenció al manteniment de llur autonomia personal i promovent el desenvolupament de les capacitats personals, en un marc de respecte per la dignitat de les persones. Es tracta d'una definició molt més acurada que la que es recollia al Decret 17/1994.

A l'article 3.2, es menciona les necessitats que els serveis socials tenen com a objectiu cobrir. Per una banda, fa referència a les necessitats personals bàsiques, és a dir, les pròpies de la subsistència i de la qualitat de vida de cada persona. En el cas concret d'aquest treball, ens centrarem en els menors migrats sense referent familiar, i per una altra banda, les necessitats socials.

Segons aquesta llei, s'entén per necessitats socials aquelles que repercuteixen en l'autonomia personal i el suport a la dependència, en una millor qualitat de vida personal, familiar i de grup, en les relacions interpersonals i socials i, en el benestar de la col·lectivitat.

A l'article 7, es fa referència a un llistat de situacions diverses, les quals requereixen d'intervenció prioritària per part dels serveis socials, al ser considerades situacions d'atenció especial:

- ✓ Discapacitat física, psíquica o sensorial.
- ✓ Malalties mentals i malalties cròniques.
- ✓ Necessitat social, com les relacionades amb la manca d'habitatge o amb la desestructuració familiar.
- ✓ Drogodependències i altres addiccions.
- ✓ Violència i delinqüència juvenil.
- ✓ Exclusió i aïllament socials.
- ✓ Vulnerabilitat, risc o dificultat social per a la gent gran, la infància i l'adolescència.

- ✓ Violència masclista i les diverses manifestacions de violència familiar.
- ✓ Discriminació per raó de sexe, lloc de procedència, discapacitat, malaltia, ètnia, cultura o religió o per qualsevol altra raó.
- ✓ Problemes de convivència i de cohesió social.
- ✓ El fet d'haver estat víctima de delictes violents, un mateix o els familiars.
- ✓ Submissió a mesures d'execució penal, pròpia o dels familiars.
- ✓ Condicions laborals precàries, desocupació i pobresa.
- ✓ Urgències socials.
- ✓ Emergències socials per catàstrofes.
- ✓ Petició d'asil.

La realitat és que molts dels infants o adolescents que han immigrat i que es troben sols al nostre territori presenten més d'una i més de dues o fins i tot múltiples situacions de les esmentades anteriorment. Per tant, es tracta, doncs, d'un col·lectiu que requereix d'atenció prioritària per part dels serveis socials i, en general, de les nostres polítiques d'intervenció social.

4.3.6 Pacte per a la Infància a Catalunya

El Pacte per a la Infància a Catalunya, signat el 19 de juliol de 2013 per més de 70 institucions i entitats catalanes, representa un acord històric que suposa un compromís de Catalunya cap als seus infants, així com un reconeixement de la infància com una de les prioritats del territori. Aquest pacte neix com a resultat d'un procés participatiu, val a dir, que respon a una demanda de la societat catalana la qual demanava visibilitzar encara més quina és la situació dels infants a Catalunya.

4.3.7 Estratègia catalana per a l' acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols.

Aquesta estratègia neix de la necessitat de poder atendre els drets dels infants i joves des d'una atenció immediata i acollidora dins del sistema de protecció. Així, doncs, dita estratègia es configura com a una eina per acollir, incloure i apoderar els infants i adolescents emigrats sols perquè decideixen el seu projecte de vida des d'una perspectiva comunitària i, per poder determinar actuacions prioritàries, en relació a les necessitats detectades en els menors migrats sols.

El document està estructurat en cinc línies estratègiques. De cada una d'aquestes línies es deriven diferents actuacions (Generalitat de Catalunya. Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, gener 2009).

- Línia 1: Una estratègia pensada en els drets d'infants i joves a l'acollida. Treballar per oferir una atenció immediata i una acollida de qualitat dins del sistema de protecció.
- Línia 2: El repte d'aconseguir drets de ciutadania. Centrada en treballar l'emancipació i acompanyament als majors de 18 anys.
- Línia 3: La clau de volta. Treballar per fomentar una governança compartida. Avançar cap a un treball basat en la coordinació, la participació i el treball en xarxa.
- Línia 4: La millora del sistema d'atenció social com a punt de partida. Treballar tenint en compte elements importants com són la planificació, la innovació, l'eficiència i la sostenibilitat.
- Línia 5: Els i les joves emigrades soles: una oportunitat de país. En aquest sentit és fonamental fer campanyes de sensibilització i lluitar per un canvi de mirada en positiu.

De les cinc línies esmentades anteriorment, com a resum de totes les actuacions que es troben previstes per aconseguir cada fita de dites línies estratègiques, cal destacar que properament es crearà un centre d'atenció immediata de caràcter no residencial. L'objectiu d'aquest recurs és poder donar atenció immediata als infants i adolescents migrats sols, que arribin al territori català, per agilitzar els processos d'identificació. D'aquesta manera, es busca evitar que els menors es trobin esperant en les dependències policials o judicials i garantir que rebin des del primer moment atenció per part de professionals de l'àmbit social, prioritzant des de l'inici una intervenció educativa.

A banda de la creació de dit recurs, també es recull, dintre de les actuacions previstes en l'estratègia catalana per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves migrats sense referent familiar, el lliurament d'un document que recull els drets i deures que tenen, així com la creació d'un recurs especialitzat en l'atenció.

Per últim, es treballarà per fer un seguiment més intensiu i efectiu de tots aquells joves aollits, elaborant un itinerari individualitzat, amb l'objectiu de poder fer un seguiment i avaluació del seu procés personal de manera més eficaç i eficient.

4.4 Circuits/protocols d'actuació d'àmbit municipal Mataró.

El desplegament de les lleis fins ara esmentades en els apartats anteriors es concreten en l'àmbit municipal, en aquest cas en el municipi de Mataró, en diferents circuits i protocols d'intervenció.

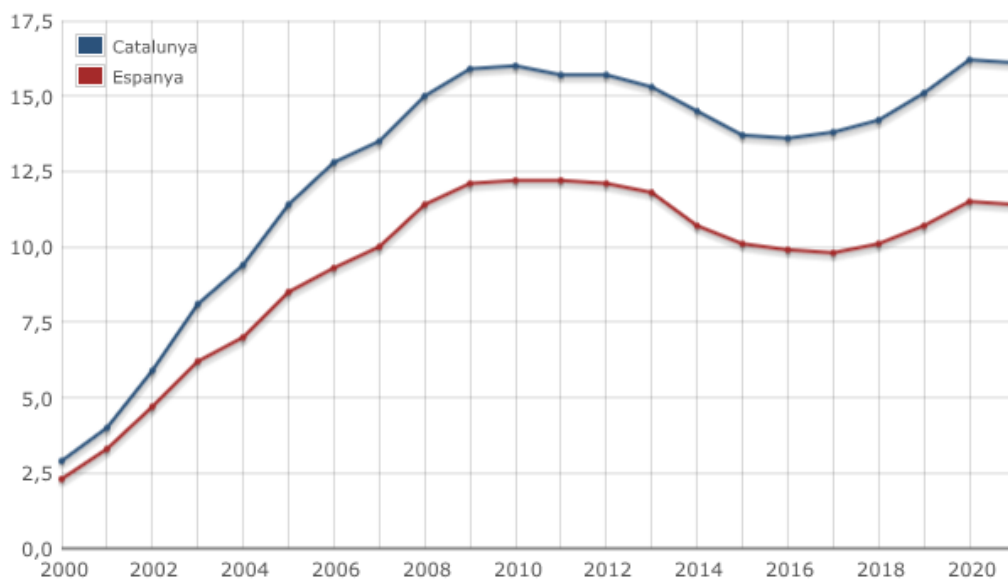
Mataró ha estat des de sempre una ciutat d'acollida. El municipi ha rebut fluxos migratoris des dels anys 50, en un primer moment procedents de la resta de Comunitats Autònomes d'Espanya i cap a finals dels anys 70 procedents de l'estranger, bàsicament de l'Àfrica (Magreb i l'Àfrica Subsahariana) Amèrica Central i del Sud i Àsia. És als anys 90 quan es consolida aquest fenomen, en part, gràcies a la possibilitat de reagrupar a la família.

Cal dir que la ciutat de Mataró compta amb 129.661⁷ habitants, dels quals 23.229 han nascut fora d'Espanya, és a dir, aquesta població representa el 17,9% del total del seu pes demogràfic.

Si comparem aquestes dades, veure gràfic 6, amb les de l'Estat espanyol, on la immigració representa el 11,4% sobre el total de població i, a Catalunya, on representa el 16.1%, es detecta que el percentatge d'estrangers a Mataró es troba per sobre del volum que hi ha a Catalunya, gairebé dos punts, però si el comparem amb el d'Espanya, la diferència és molt més significativa, a prop de 6 punts.

Gràfic 6: Evolució de la taxa d'immigració a Espanya i Catalunya

⁷ Font: Idescat a data 30 de desembre de 2020

Percentatge de la població estrangera sobre la població total (%). Catalunya i Espanya. 2000-2021

Font Catalunya: Idescat, a partir del Padró continu de l'INE.

Font Espanya: INE. Estadística del Padró continu.

Davant d'aquest context, es comprensible que, a la ciutat de Mataró, s'aposti per impulsar i consolidar polítiques d'immigració. Mataró sempre ha estat pioner en portar a terme polítiques migratòries, polítiques adreçades a l'acollida, a través del circuit municipal d'acollida per a persones nouvingudes, dins del marc de la llei d'acollida per a persones immigrades i retornades a Catalunya, polítiques adreçades a la cohesió social i, respecte als menors migrats sols.

Les polítiques migratòries desplegades a Mataró queden recollides en el Pla de Mandat 2019-2022, on es fa referència a les línies d'intervenció en aquest àmbit, més concretament en la prioritat 17 que menciona la necessitat d'avançar cap a una ciutat cohesionada, diversa i inclusiva. Dins d'aquesta prioritat, es marca com a acció concreta el fet de reconèixer la diversitat cultural com a eix d'inclusió a la ciutat i, promoure la interculturalitat com a eina de cohesió social.

En relació a la temàtica objecte d'estudi del present treball, de manera molt més concreta, es pot observar que dins del Pla local per a la Infància i Adolescència 2019-2022, es marca, com a línia estratègica número 5, la creació de noves estratègies d'intervenció per afrontar la realitat actual dels infants i adolescents a la ciutat.

En aquest sentit, dins d'aquesta línia, es fa referència a la necessitat de crear un espai nou, multidisciplinar, que analitzi la realitat social del menors migrats sols i valori possibles intervencions, donat que el volum de les arribades d'aquests menors a la ciutat

de Mataró ha augmentat molt en els darrers anys. Aquest fet requereix d'una major implicació per part de l'Administració, per poder fer un abordatge integral amb l'objectiu de reduir el risc social que pateix dit col·lectiu.

4.4.1 Serveis Socials.

Tal i com queda recollit al Pla local d'Infància i Adolescència, a Mataró s'ha apostat per crear un Grup de Treball amb migrants sols. Segons entrevista realitzada a la tècnica que lidera el grup, entre les tasques que se'ls hi va encomanar, una d'elles era la de fer una diagnosi de quina era la realitat d'aquest col·lectiu a la ciutat. A partir d'aquest diagnòstic s'ha elaborat de manera molt flexible un circuit d'atenció i derivació, a través d'una fitxa de derivació, per atendre als menors sense referent familiar i aquells que ja no ho són, però que es troben sols. Aquests últims són sobretot joves entre franges d'edat de 18 i 23 anys. Es tracta de joves que han estat dins del sistema de protecció de menors o bé ja han arribat al territori sent majors d'edat.

Entre els condicionants bàsics amb els que es troben a l'hora de poder treballar amb els menors sense referent familiar són el tema legal, que en la majoria de casos trenca els itineraris iniciats quan hi són dins del sistema de protecció, el formatiu, per la manca de recursos relacionats amb la formació ocupacional i, evidentment, el laboral, marcat per la manca d'expectatives de futur.

Des d'aquest grup de treball, es fa atenció directa i un seguiment individualitzat. En primer terme, l'objectiu fonamental és el de garantir la cobertura de necessitats bàsiques, per a poder treballar més endavant d'altres aspectes. Paral·lelament es treballa tot el tema comunitari, amb l'objectiu de crear una xarxa per poder fer un abordatge integral i així donar cobertura a totes les necessitats detectades i plantejades pels menors. En aquesta xarxa hi participen, entre d'altres, agents cívics que treballen al carrer, espais joves, Càritas, Creu Roja, serveis de salut, Justícia Juvenil, serveis d'ocupació jove i serveis d'atenció primària.

Un altre punt que es treballa des d'aquest grup és l'impacte que té el fet que hi hagin menors sense referent familiar a determinats barris. En aquests casos es canalitzen i gestionen els malestars detectats.

En resum, a Mataró, en el cas que arribi sol un possible infant sense referent familiar a les dependències de Benestar Social de l'Ajuntament de Mataró, la persona que li

atengui per fer l'exploració (treballador/a social o educador/a social) haurà de realitzar una entrevista amb l'objectiu fonamental de determinar l'edat del menor, per procedir d'una manera si és constata que és menor o d'una altra si es determina que és major d'edat. Caldrà recollir totes les actuacions realitzades per valorar i/o determinar l'edat i que el menor faci compareixença del relat entorn a la seva arribada i edat.

Un cop feta l'exploració, si es determina que és menor o que hi ha sospita que pot ser-ho però no tenim la certesa, es truca als Mossos d'Esquadra i se'l custodia fins que vinguin a recollir-lo. En el supòsit que es pugui determinar que no es tracta d'un menor, es procedirà segons protocol per a persones adultes.

En el cas que el menor vingui acompanyat d'un adult, en l'exploració, caldrà valorar, per una banda, si realment és menor, i segon, el vincle que té aquesta persona amb el menor. En cas que no tingui cap vinculació familiar o amistosa amb la persona adulta que li acompanya, cal trucar als Mossos d'Esquadra i custodiar-lo fins que arribin.

En tots els casos esmentats, caldrà avisar a la tècnica del Grup de Migrats sols, per tal que hi tingui constància.

Des del punt de vista de la tècnica entrevistada, la pandèmia ha impulsat que aquests menors facin més demandes. Abans es buscaven sols la vida. També té la percepció que cada cop hi ha més consciència política de la realitat d'aquest col·lectiu i de la necessitat d'intervenir de manera especialitzada, en base a les necessitats que presenten i al foment de la creació de més recursos.

4.4.2 Policia local de Mataró.

La policia local de Mataró, a l'hora d'intervenir amb menors d'edat, té legitimada la seva intervenció en el marc dels drets dels menors recollits tant en l'àmbit europeu (Convenció i Carta dels drets dels menors) l'àmbit estatal (Constitució Espanyola, Codi civil del menor i llei d'Estrangeria) com en l'àmbit autonòmic (Estatut d'Autonomia, Codi civil català, llei d'Infància..etc).

A banda d'aquest marc normatiu, que delimita les intervencions de la Policia local de la ciutat, en el cas de Mataró, existeixen Plans i Programes que recullen línies estratègiques per abordar el fenomen dels menors estrangers que han migrat i es troben sols al territori. Aquestes línies de treball deriven en l'establiment de diferents protocols concrets d'intervenció, com la creació de diferents comissions o grups de treball per a la

realització del seu seguiment, analitzant la seva implementació i avaluar-lo per introduir millores. Dit això, a Mataró, cal mencionar el Pla local d'Infància (2019-2022) del qual sorgeix la necessitat de crear diferents espais de treball per donar resposta al fenomen dels joves migrats sols.

En aquest sentit, la policia local hi participa, per una banda, en el Grup de Treball de Joves Migrats Sols, en la Comissió d'anàlisi de la realitat d'aquest col·lectiu i en el Projecte Mentories.

Quan es parla de protocols d'actuació específics, cal dir que, en el cas de Mataró, tal i com hem mencionat anteriorment, són fruit del treball realitzat dins del Pla local d'Infància, però també en coordinació amb els Mossos d'Esquadra, donat que són ells qui tenen la competència en matèria de menors. Dit això, en el cas que un menor immigrant sense referent familiar arribi a les dependències de la Policia Local de Mataró, o bé, sigui detectat per qualsevol patrulla d'agents de policia local, segons entrevista mantinguda amb un caporal d'aquest cos de seguretat, el primer que han de garantir és la seguretat del possible menor, és a dir, identificar quina és la situació en què es troba, però no perdent de vista que és un possible menor i que cal, per tant, garantir la seva seguretat.

D'entrada, el que efectua la Policia local en els casos en que es troben davant d'un possible menor estranger que es troba sol al territori, és investigar possibles referents familiars, ja que, depenent d'això, s'actuarà d'una forma o d'una altra.

Contextualitzant-ho en el nostre estudi, quan aquest cos de seguretat es troba davant d'un possible menor sense referent familiar, un cop que verifiquen amb les seves exploracions que no hi ha cap persona adulta referent al territori, que es faci càrrec d'ell o d'ella, el custodien fins als Mossos d'Esquadra, qui tenen accés a bases de dades de menors i, per tant, poden determinar amb major fiabilitat si es tracta d'un menor o no d'edat, i qui es relacionen directament amb la Direcció d'Atenció a la Infància i Adolescència, òrgan que s'encarregarà de la protecció del menor.

Segons dades de la Policia local, a Mataró es comença a percebre i constatar un augment significatiu del nombre de possibles menors sense referent familiar i d'origen estranger a l'any 2018, però és a l'any següent quan es localitza un increment més elevat i focalitzat en diferents punts de la ciutat.

Respecte a la relació que pot haver-hi entre els menors estrangers sense referent familiar i els delictes que tenen lloc a la ciutat, el caporal entrevistat comenta que la incidència és molt baixa i, a més a més, es relaciona, en tot cas, amb delictes menors.

En un tema concret i en expansió, com és el cas de l'ocupació d'habitatges i locals, ens manifesta que també la incidència és molt baixa.

5. ASPECTES DEL MARC NORMATIU DELS MENORS SENSE REFERENT FAMILIAR QUE INFLUEIXEN EN LA INTERVENCIÓ SOCIAL

Al llarg de la revisió normativa efectuada per poder fer un aprofundiment teòric sobre la matèria objecte d'estudi del present treball, el marc normatiu legal vigent dels menors sense referent familiar, s'han pogut detectar diferents elements i factors que condicionen directament la intervenció social amb els menors migrats sols i d'altres que ho fan de manera indirecta.

5.1 Condicionants que influeixen de manera directa.

Arrel de la lectura del marc normatiu i a través de les manifestacions per part de les persones entrevistades, les quals treballen en la primera línia d'abordatge del fenomen dels menors migrats sols, es constata que el principal condicionant que hi ha a l'hora d'intervenir amb aquests menors, i potser els més determinat, és el marc normatiu que regula l'entrada, l'estada i sortida de les persones estrangeres a Espanya, és a dir la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener sobre Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva integració.

Aquesta llei es caracteritza per ser molt restrictiva respecte a les limitacions que imposa, tant a l'hora d'entrar a Espanya, com a la possibilitat del temps d'estada i el mecanisme de regularitzar la situació administrativa un cop et trobes al territori en una situació administrativa irregular.

Un altre condicionant directe sobre la intervenció social amb aquest col·lectiu és la manca de recursos existents a la xarxa de serveis de protecció respecte dels infants i adolescents sense referent familiar. Concretament, aquest fet, es va posar de manifest, a l'any 2018, quan va haver-hi una arribada de aproximadament 3700 menors sense referent familiar a Catalunya, i l'Administració es va veure desbordada. En aquest sentit és important destacar que, entre els anys 2017 i 2020, han arribat a Catalunya al voltant de 8.000 menors migrats sols.

Un altre condicionat és el fet relacionat amb si el jove immigrant ha estat vinculat al sistema de protecció o finalment no va poder continuar amb tot el procés d'inserció, o ni tant sols ho ha estat, donat que ja va arribar al territori sent major d'edat.

Cal dir que tots aquells menors sense referent familiar que han estat protegits pel sistema de protecció, en el cas de Catalunya, per la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència, com a mínim, tenen accés a diferents recursos un cop deixen d'estar tutelats, cosa que no passa per aquells joves que per diferents motius no han estat tutelats. Entre els recursos existents per als joves extutelats destaquen la prestació econòmica per a joves ex tutelats i l'accés a habitatges per a joves extutelats.

-Prestació Econòmica per a persones joves extutelades.

Es tracta, d'un ajut econòmic temporal per a joves extutelats per la DGAIA. L'objectiu és afavorir la seva autonomia i procurar la seva integració en la vida laboral i social. Per poder beneficiar-se d'aquest ajut han d'acreditar que no disposen de recursos econòmics suficients, en el cas dels menors migrats sols és bastant fàcil. Aquesta prestació s'adreçava a joves entre 18 i 21 anys, però, a l'any 2020 es va aconseguir ampliar-la fins als 23 anys⁸.

-Accés a habitatges per a persones joves extutelades.

Aquest ajut consisteix en la possibilitat d'accedir, a partir dels 17 anys i mig , a uns pisos assistits, amb la finalitat que els joves extutelats puguin iniciar un procés d'emancipació i de vida autònoma. L'objectiu és preparar-los per tal que siguin el màxim d'autònoms un cop surtin del sistema de protecció. No obstant això, no tots accedeixen. S'ha de complir uns requisits determinats que no tots accepten.

Totes aquelles persones joves que han estat tutelades per la DGAIA, i ho deixen d'estar, i per diferents motius no han pogut o no han volgut vincular-se, durant la seva estada dins del sistema de protecció, a algun programa d'inserció laboral, es troben que de sobte deixen d'estar protegits i a l'hora es converteixen en un grup de joves molt vulnerables i d'alt risc d'exclusió social, donat que es troben sense mitjans de vida i a sobre en situació administrativa irregular, amb l'afegit que això comporta.

⁸ Instrucció 6/2020, de 4 de juny, de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, sobre els criteris per a la tramitació de les prestacions per a persones joves extutelades arran de la seva modificació per Llei 4/2019, del 24 de juliol.

5.2 Condicionants que influeixen de manera indirecta.

Com a element condicionador, de manera indirecta, cal destacar el paper estigmatitzador que hi ha a la nostra societat vers els menors immigrants que es troben sols. Cal dir que aquest fet és fruit d'un marc normatiu, gens integrador, molt segregador i, per tant, molt estigmatitzador. A banda del marc normatiu, que no facilita la inclusió d'aquests menors a la nostra societat i que només els hi protegeix fins als 18 anys, cal dir que la manca de recursos i de serveis per part dels òrgans competents en matèria d'estrangeria i de menors, alimenta una imatge que no afavoreix gens la situació.

Davant d'aquest context, que en els darrers anys s'ha incrementat força, els mitjans de comunicació han associat aquests menors amb la delinqüència, amb robatoris, amb ocupacions o amb agressions. El que no han dit és que el percentatge d'aquests delictes, si es relaciona amb el percentatge dels menors immigrants sense referent familiar que els han comès, suposa una dada insignificant si la comparem amb el total global.

6. CONCLUSIONS I PROPOSTES DE MILLORA

A grans trets, un cop consultada la documentació més important pel que fa al marc normatiu que afecta als menors migrats sols que es troben al territori de Catalunya, i més concretament, als que hi són al municipi de Mataró, seria interessant posar de manifest les disfuncions detectades respecte al sistema de protecció de menors i els canvis que caldrien fer per tal de millorar la intervenció social amb els menors sense referent familiar, i molt concretament, poso rellevància a la necessitat de modificar el marc normatiu legal vigent.

Cal dir que mentre que aquests menors sense referent familiar es troben dins del sistema de protecció, és a dir, fins als 18 anys i, en alguns casos, fins als 23, si segueixen programes d'extutelats, es troben en unes condicions que permeten una intervenció social amb certes garanties d'èxit. Per una altra banda, ens trobem amb d'altres joves i adolescents que, per diferents motius, no s'han vinculat al sistema de protecció, s'han escapolit d'ell o bé, directament, van arribar al territori sent majors d'edat. En aquestes situacions descrites, quan arriben a la majoria d'edat, si no disposen d'una oferta de feina per treballar a jornada sencera durant un any, no podran accedir a una autorització de treball i, per tant, es troben, de cop i volta, que la seva situació administrativa és irregular, amb la qual cosa, es troben en una situació de greu vulnerabilitat.

Per tal de millorar l'atenció als menors estrangers sense referent familiar i poder oferir una resposta global des d'una perspectiva integral a les necessitats que presenten caldria millores respecte:

-Al país d'origen

Caldria revisar el conveni de col·laboració existent amb el Marroc, per tal de donar-li més suport i efectivitat, i establir de nous amb la resta de països d'origen dels menors sense referent que arriben al nostre país, amb l'objectiu de donar compliment a l'article 35.1 de la llei 4/2000 d'11 de gener, sobre els drets i deures dels estrangers i la seva integració a Espanya.

En aquest sentit, segons dades estadístiques, fonamentalment caldria convenis amb els països de l'Àfrica Subsahariana. L'objectiu d'aquesta cooperació seria poder abordar diferents aspectes, destacant, per una banda, el treball en la prevenció primària respecte de l'arribada de joves immigrants a Espanya, com poden ser cursos d'idiomes oficials d'Espanya, com s'organitza i funciona l'administració, drets i deures dels estrangers i,

sobretot desmitificar que serà el paradís. Per altra banda, convindria agilitzar el procés d'identificació dels adolescents, en especial per determinar la seva edat. Aquest fet permetria poder treballar de manera més àgil amb els menors i evitar determinades proves per a saber si es tracta d'un menor d'edat o no.

-A nivell europeu

Tenint en compte que les migracions no són un fenomen exclusiu d'Espanya i, que a l'hora formem part de la Unió Europea, caldria debatre i fer propostes a la Comissió Europea, per tal de prendre mesures legislatives al respecte.

Cal replantejar-se la política migratòria de la Unió Europea i proposar polítiques actives que siguin concordants, per una banda, amb les recomanacions fetes per l'ACNUR (Alt Comissionat Europeu de les Nacions Unides per als Refugiats), agència que, tot i que en els seus començaments es centrava en abordar les problemàtiques associades als refugiats, des de l'any 2006 també treballa el fenomen dels menors sense referent familiar. Per una altra banda, aquestes polítiques actives també han de ser coherents amb l'Estratègia Europea 2020, que recull com a element fonamental la lluita contra la pobresa i l'exclusió social.

-A Espanya

A nivell estatal, donada la importància que ha adquirit el fenomen de l'arribada de menors sense referent familiar al territori espanyol en els darrers anys, caldria, en primer lloc, comptar amb un observatori específic del fenomen dels menors migrats sols, que incorpori els diferents actors autonòmics, locals i a la subdelegació del Govern, amb la finalitat de facilitar l'anàlisi dels fluxos d'aquests menors i avaluar els recursos i l'impacte de la situació dels mateixos. Relacionat amb això, val a dir que existeix un observatori per a la immigració, però no recull el fet específic dels menors sense referent familiar.

En segon lloc, cal adaptar la legislació legal vigent a la realitat social que presenten aquests menors, amb l'objectiu de treballar de manera coordinada i integral per tal de donar resposta a les necessitats que plantegen des d'una perspectiva de qualitat, eficiència i eficàcia, i, fonamentalment, respectant en tot moment la dignitat de la persona, tenint en compte en tot moment el que necessiten i desitgen aquests menors.

Per últim, per poder oferir un tractament més digne a aquests menors, seria del tot convenient que hi hagués una major coordinació entre les diferents administracions

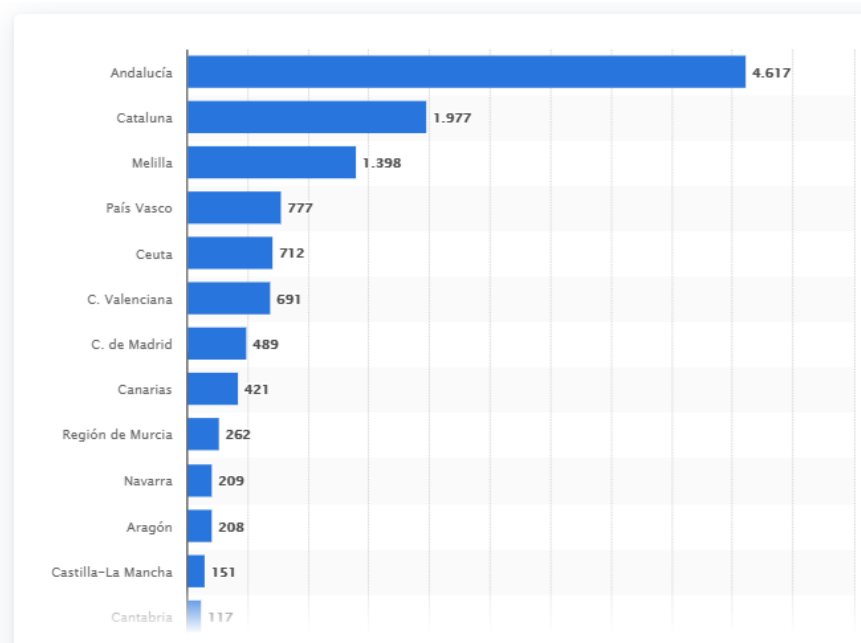
autonòmiques, és a dir, intentar reduir l'important desequilibri i contrast que existeixen entre unes i altres.

Segons l'informe que va realitzar Larios (2019), es posa de relleu el col·lapse que pateixen algunes comunitats autònomes, segons gràfic 7, com Andalusia, Catalunya i País Basc i les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla.

En aquest sentit, caldria plantejar-se nous circuits de planificació, previsió i provisió de recursos i serveis per tal d'oferir una atenció de protecció de qualitat. Potser cal debatre i aplicar el fet d'exigir una major coresponsabilitat entre totes les comunitats autònomes, amb la finalitat d'optimitzar tots els recursos existents al territori estatal.

Aquesta coresponsabilitat compartida donaria compliment al principi de solidaritat entre totes les comunitats autònomes, tal i com queda recollit a l'article 2 de la Constitució Espanyola.

Gràfic 7: Distribució de menors estrangers sense referent familiar segons Comunitat Autònoma

Font: Rosa Fernandez - Statista 2021

-A Catalunya

Catalunya, com a segona Comunitat Autònoma que més volum de menors estrangers sense referent familiar registra, tal i com es veu en el gràfic 7, necessita desenvolupar tota una xarxa de recursos i de programes que puguin abastar la realitat d'aquest fenomen.

En aquest sentit, sembla que, en els darrers anys, hi han hagut canvis, com és el plantejament de l'Estratègia Catalana per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols. Dita Estratègia suposa un instrument per a planificar tot un seguit de fites a aconseguir a través de tot un entramat d'actuacions.

Dit això, tenint en compte la realitat catalana, crec que s'hauria de treballar des de dos vessants. Per una banda, realitzar intervencions centrades en la persona. És a dir, establir un pla de treball individualitzat, adaptat al temps que té cada menor fins a arribar a la majoria d'edat. Aquest punt és força important, donat que en funció de l'edat que tingui el o la menor, el pla de treball s'haurà de seqüenciar d'una manera o una altra fins a la majoria d'edat d'aquest.

És molt important aprofitar al màxim d'aquest temps que disposem, ja que en funció de la planificació i organització que es faci, dependrà el major o menor èxit de la intervenció.

Per a la elaboració d'aquest itinerari individualitzat, a banda de tenir molt present el termini del què disposem per treballar-hi diferents aspectes, com poden ser lingüístics, educatius, d'habilitats socials, de formació laboral o de caire emocional, cal tenir en compte la seva història de vida. En aquest aspecte, cal dir que els menors sense referent familiar disposen d'una motxilla d'experiències que pesa molt, des de la presa de decisió de marxar de casa, fins a les condicions en les que va abandonar el seu país, passant per les condicions del seu itinerari fins arribar a Catalunya, i fins arribar al sistema de protecció. Totes aquestes vivències s'han de tenir en compte a l'hora de construir l'itinerari formatiu-laboral d'aquests menors.

En resum, el pla de treball individualitzat s'ha d'elaborar a partir de les necessitats, expectatives i prioritats que expressi el menor, és a dir, posant l'accent a la importància que ell sigui el protagonista de la construcció del seu projecte de vida. La finalitat d'aquest treball és garantir al màxim la correcta emancipació dels joves, la qual ha de facilitar la seva inclusió a la societat.

La segona vessant a treballar seria la comunitària. Caldria posar l'èmfasi a fer més intervencions comunitàries, enfocades fonamentalment, per un costat, a treballar l'impacte social que té el fet migratori, i, per un altre, a abordar la percepció d'inseguretat que genera aquest fenomen, sobretot al voltant dels centres residencials on hi són

acollits els menors migrats sols. Relacionat amb això, val a dir que, quan aquests menors es troben en un pis socioeducatiu i no pas en un centre, la integració al context i la percepció de la ciutadania és totalment diferent. Per tant, caldria apostar més per aquest tipus de recursos, els quals afavoreixen la inclusió, la convivència i la cohesió social.

Un altre recurs que valdria la pena fomentar més i dotar-lo de més pressupost és la creació d'una xarxa de municipis acollidors, on es fomenti l'acollida familiar a través de famílies col·laboradores. Si anteriorment feia menció a la importància i diferència dels centres residencials vers els pisos socioeducatius, el recurs de les famílies acollidores és molt més important, donat que l'Infant o adolescent creixeria en un entorn familiar.

- A Mataró

Respecte a l'àmbit més proper al ciutadà, el local, es detecta que caldria consolidar el projecte que hi ha en marxa des de fa un any, dotant-lo de recursos, mentre s'aconsegueix canviar la legislació, factor que ja hem dit que és el més condicionant.

En relació a la manca de recursos, sobretot fent referència a recursos formatius (català, castellà, estudis bàsics i instrumentals), ocupacionals i recursos residencials, bàsicament, caldria centrar-se en aquells que millors respostes i resultats estant donat, és a dir, els pisos de suport socioeducatiu.

Caldria elaborar un fitxer únic de bones pràctiques relacionades amb els serveis i recursos adreçats a aquest col·lectiu, a nivell municipal, comarcal, d'àrea metropolitana, provincial i si escau, d'àmbit autonòmic, estatal i, per què no, europeu.

A grans trets, es pot dir que, de manera transversal a tots els àmbits, caldria construir entre tots plegats una societat més inclusiva, on es posi de valor la diversitat. Cal treballar el sentiment de pertinença d'aquests menors, per facilitar el seu desenvolupament integral i, a l'hora l'exercici de la plena ciutadania.

Finalment, però no menys important, crec que és força important el paper que juga l'estigmatització per part de la societat sobre els menors sense referent familiar, en especial el rol que desenvolupen en aquest aspecte els mitjans de comunicació. Caldria posar l'èmfasi en l'àmbit de la sensibilització i lluitar contra aquesta estigmatització. En aquest sentit, caldria fomentar la coordinació amb el col·legi de periodistes de Catalunya, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i diferents agents socials que representin el treball social.

En resum, el marc normatiu dels menors sense referent familiar, es caracteritza per ser molt segregador, restrictiu, gens inclusiu i molt estigmatitzador.

És força important destacar que, per un costat, durant el temps que el menor es troba sota la protecció de l'Administració pertinent, preval el fet de ser menor i es troba protegit, però, en canvi, un cop assoleix la majoria d'edat, preval la seva situació d'estranger, amb els condicionants que això suposa.

Per tant, durant l'etapa on els infants i joves sense referent familiar es troben sota la tutela de la DGAIA, les intervencions socials, es pot dir que es troben condicionades, per una banda, pel temps que hi resta a l'infant o jove fins arribar als 18 anys i, per una altra, per la manca de recursos adients a les seves necessitats per aconseguir amb cert èxit els seus processos d'emancipació.

No obstant això, les coses es compliquen un cop assolida la majoria d'edat o, en els millors dels casos, un cop tinguin els 23 anys d'edat, data fins a on poden estar protegits aquells joves que s'han compromès a realitzar un programa d'inserció sociolaboral. En aquest sentit, el major condicionant és el marc legislatiu vigent. Aquest fa que, en molts casos, els processos iniciats durant la seva etapa d'haver estat tutelats per l'Administració es trenquin per la manca d'una oferta laboral. Aquesta oferta és l'element clau per poder renovar la seva autorització de residència i treball i, per tant, la seva garantia de trobar-se en igualtat d'oportunitats que la resta de joves de la seva edat.

Ens trobem davant d'un repte molt important, el qual requereix sumar sinergies per tal de fer un abordatge integral i efectiu per aconseguir un impacte rellevant en la situació que presenten els menors migrats sols i tot el que els envolta. Es fa evident la necessitat d'elaborar entre tots plegats un full de ruta per respondre al important desafiament que presenta el fenomen de les migracions dels menors sense referent familiar.

7. REFERÈNCIES

Ajuntament de Mataró. (2021). *Ajuntament de Mataró*.

<https://www.mataro.cat/ca/temes/benestar-social-i-familia/infancia-i-familia/infancia-i-familia/pla-local-d2019infancia-i-adolescencia-2019-2022.pdf>

https://www.mataro.cat/sites/pla-de-mandat/documents/20191211-pla-de-mandat_2019_2023_final.pdf

Ayuda en Acción. (2017). *Ayuda en Acción*. <https://ayudaenaccion.org/ong/blog/ayuda-humanitaria/africa-subsaariana-paises/>

Cabedo - Mallol, V.J (2006). *La Protecció i integració dels menors immigrants no acompanyats a Espanya*. Quaderns constitucionals de la Càtedra Fadrique Furió Cerial, 56, 1-4.

Catalunya. Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut de Catalunya. *Butlletí Oficial de l'Estat*, 20 juliol2006, núm. 172.

Catalunya. Llei 12/2007, d'11 d'octubre de serveis socials. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 18 d'octubre, núm. 4990.

Catalunya. Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i retornades a Catalunya. *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, 14 de maig de 2010, núm. 5629.

Catalunya. Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i oportunitats en la infància i adolescència. *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, 2 de juny 2010, núm. 5641.

Catalunya. Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, 28 de juliol de 2010, núm. 783/VIII.

Comas, M. (2001). *L'atenció als menors immigrants no acompanyats a Catalunya. Anàlisi de la realitat i propostes d'actuació*. Fundació Jaume Bofill 19, 68-75.

Constitució Espanyola, del 29 de desembre de 1978. *Butlletí Oficial de l'Estat*, 29 de desembre de 1978, núm. 311.

Direcció General d'Atenció a la Infància (2020) Departament de Treball, Afers Socials i Família.

https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/04legislacio/directives_instruccions_circulars/serveis_socials/Instruccio_6-2020_DGAIA_criteris_tramitacio_prestacions_extutelats.pdf

EFE. Madrid (27 marzo 2019). Euskadi, Andalucía y Cataluña, las comunidades con más menores inmigrantes tutelados. El Mundo. <https://www.elmundo.es/pais-vasco/2019/03/27/5c9bc431fc6c8345458b4643.html>

Espanya. Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, dels drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social. *Butlletí Oficial de l'Estat*, 12 gener de 2000, núm.10.

Espanya. Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària. *Butlletí Oficial de l'Estat*, 31 d'octubre 2009, núm. 263.

Federació d'Entitats Catalans d'acció social.(2017). *Entitats Catalanes d'acció social*.

https://acciosocial.org/wp-content/uploads/2017/12/informe-menors-no-acompanyats-a-Catalunya_final_2017.pdf

Fernández, R (2019). Menores migrantes inscritos en el Registro de Menores Extranjeros no Acompañados (MENA) de España en diciembre de 2019, por comunidad autónoma. <https://es.statista.com/estadisticas/1095213/numero-de-mena-bajo-tutela-o-acogimiento-por-comunidad-autonoma-en-espana/>

Gencat (2021). *Departament de Treball, Afers Socials i Famílies*.

https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/infancia_i_adolescencia/estrat_egiacatalanaacollida/

https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/infancia_i_adolescencia/estrat_egiacatalanaacollida/dades/

Idescat (2020). *Idescat*. www.idescat.cat.

<https://www.idescat.cat/emex/?id=081213#t75>

Kaplan, A. (2007). *Les migracions Senegambianes a Espanya: una mirada des de la perspectiva de gènere*. Fundació Dialnet. 153-168.

Larios, M. J (2019). *Los derechos de los menores migrantes solos y su garantía por las CCAA*. 21-29.

[los derechos de los menores migrantes solos y su garantía por las ccaa - pdf free download](#)

Organización de las Naciones Unidas.(1989). Convención sobre los Derechos del Niño, adoptada y abierta a la firma y ratificación por la Asamblea General en su resolución 44/25, de 20 de noviembre de 1989.

<https://bit.ly/31hZHr8>

Quiroga,V., Soria, M. i Alonso,A. (2009). *Somnis de Butxaca: nois i noies menors migrants no acompanyats a Catalunya*. Fundació Jaume Bofill 6, 128-131.

Sosa, M (15 de abril 2021) Claves de la ley de la infancia: más tiempo para denunciar los abusos y facilidades para que los niños sean escuchados. *El país*.

<https://elpais.com/sociedad/2021-05-20/asi-queda-la-ley-de-infancia-mas-tiempo-para-denunciar-los-abusos-y-facilidades-para-que-los-ninos-sean-escuchados.html>

Unhcr Acnur (2019). *Menores no acompañados y la protección de asilo*.

<https://www.acnur.org/5cf926764.pdf>